

จัดการงานนอกสั่ง

AGENCY WITHOUT SPECIFIC AUTHORISATION

วิกิตำรารากกฎหมายไทย

วิกิตำรา

ชุดแบบอักษรที่ใช้

‘ FONTS USED

ชื่อ • Name	โดย • By
Foglihten	gluk
Fundamental Brigade Schwer	Peter Wiegel
Fundamental Brigade Scvhlank	Peter Wiegel
Just Old Fashion	Manfred Klein
Just Old Fashion – Condensed	Manfred Klein
ThaiSans Neue	Letsego
TH Sarabun New	ศุภกิจ เฉลิมลาภ

ชุดแบบอักษรเหล่านี้ใช้และเผยแพร่ได้โดยเสรี แต่ไม่ใช่เพื่อการค้า
All these fonts can be used and distributed freely, but not for commercial purposes

สารบัญ

♥	หมายเหตุ	หน้า	๕
♥	อรัมภบท	หน้า	๗
♥	บทที่ ๑ • ลักษณะ	หน้า	๑๑
	๑. การจัดการงานนอกสั่งโดยทั่วไป		๑๑
	๒. การเข้าจัดการงานเพราะสำคัญผิดในตัวการ		๑๒
	๓. การจัดการงานนอกสั่งเท็จ		๑๓
	๓.๑ การเข้าจัดการงานของผู้อื่นเพราะสำคัญว่างานนั้นเป็นของตน		๑๓
	๓.๒ การเข้าจัดการงานของผู้อื่นเสมือนงานนั้นเป็นของตนทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าไม่มีสิทธิ		๑๔
♥	บทที่ ๒ • วัตถุประสงค์	หน้า	๑๖
	๑. หน้าที่ของผู้จัดการ		๑๖
	๑.๑ หน้าที่จัดการงานให้สมประโยชน์ส่วนตัวการ		๑๖
	๑.๒ หน้าที่บอกกล่าวตัวการโดยเร็วที่สุด		๑๗
	๑.๓ หน้าที่ปฏิบัติการอย่างตัวแทน		๑๗
	๒. ความรับผิดชอบของผู้จัดการ		๑๘
	๒.๑ กรณีที่ผู้จัดการเป็นบุคคลทั่วไป		๑๘
	๒.๑.๑ เมื่อผลของงานขัดกับความประสงค์ส่วนตัวการ		๑๘
	๒.๑.๒ เมื่อการจัดการงานเป็นการละเมิดผู้อื่น		๑๘
	๒.๑.๓ เมื่อการจัดการงานเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์		๑๙
	หรือเพื่อบำรุงรักษาผู้อื่นตามกฎหมาย		
	๒.๒ กรณีที่ผู้จัดการเป็นคนไร้ความสามารถ		๑๙
	๓. สิทธิของผู้จัดการ		๒๐
♥	บทที่ ๓ • วัตถุประสงค์	หน้า	๒๒
	๑. หน้าที่ส่วนตัวการ		๒๒
	๑.๑ หน้าที่ชดใช้ค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้จัดการ		๒๒
	๑.๒ หน้าที่คืนลามมิควรได้		๒๓
	๒. สิทธิของตัวการ		๒๓

♥ บทที่ ๔ • ฏ. บางฉบับเกี่ยวกับการจัดการงานนอกสั่ง

๒๕

♥ รายการอ้างอิง

๒๙

หมายเหตุ

๑. อักษรย่อที่ใช้ในตำรานี้มีดังนี้

ทฎ.	หมายถึง	ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาในการประชุมครั้งที่
ฎ.	หมายถึง	คำพิพากษาศาลฎีกา
บ.	หมายถึง	บรรพ
ป.พ.พ.	หมายถึง	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ม.	หมายถึง	มาตรา
ล.	หมายถึง	ลักษณะ
ว.	หมายถึง	วรรค

๒. เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเพิ่มเติม ตำรานี้ได้แทรกศัพท์กฎหมายที่เป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นไว้ด้วย ศัพท์เหล่านี้อ้างอิงประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ญี่ปุ่น หรือฝรั่งเศส ซึ่งเป็นแม่แบบป.พ.พ. เป็นหลัก

๓. ตำรานี้ยังแทรก ฎ. บางฉบับไว้ด้วย แต่พึงทราบว่า ในระบบซีวิลลอว์ (civil law) ซึ่งเป็นระบบกฎหมายที่ใช้ในประเทศไทยนั้น คำพิพากษาไม่เป็นกฎหมาย เป็นเพียงการปรับใช้กฎหมายเป็นรายกรณีไปเท่านั้น

๔. ตำราฉบับ pdf นี้เป็นรุ่นประจำวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ของฉบับ html ซึ่งปรากฏบนเว็บไซต์วิกิตำรา และเข้าถึงได้จาก th.wikibooks.org/wiki/agency_without_specific_authorisation, th.wikibooks.org/wiki/awsa หรือ th.wikibooks.org/wiki/จัดการงานนอกสั่ง

๕. ตำราฉบับ pdf นี้เผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต (licence) เดียวกับฉบับ html ข้างต้น

วิกิตำรา

วันวาเลนไทน์ ๒๕๕๖

วิกิตำรา ตำราเสรี (th.wikibooks.org) เป็นโครงการพี่น้องของ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (th.wikipedia.org), วิกิซอร์ซ หอสมุดเสรี (th.wikisource.org), วิกิพจนานุกรม พจนานุกรมเสรี (th.wiktionary.org) และ วิกิคำคม แหล่งคำคมเสรี (th.wikiquote.org)

ดังที่

อาจได้ศึกษามาแล้วว่า หนี้เป็นความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “เจ้าหนี้” มีสิทธิบังคับให้อีกฝ่ายซึ่งเรียก “ลูกหนี้” ทำหรือไม่ทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของฝ่ายเจ้าหนี้ได้ และหนี้เกิดขึ้นจากสิ่งสองสิ่ง คือ นิติกรรม และนิติเหตุ^(๑)

นิติกรรม คือ การที่บุคคลกระทำลงด้วยใจสมัครและโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อก่อความสัมพันธ์ทางกฎหมายขึ้น ส่วนนิติเหตุ นั้นตรงกันข้าม กล่าวคือ เป็นเหตุการณ์ที่ผู้เกี่ยวข้องต้องเกิดความสัมพันธ์ทางกฎหมายกันขึ้น เพราะกฎหมายบัญญัติไว้ เช่นนั้น ไม่ว่าเขาจะสมัครใจหรือไม่ก็ตาม

นิติเหตุแบ่งเป็นสี่อย่าง คือ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้ และบุคคลสถานะ ในโอกาสนี้ จะได้ศึกษานิติเหตุว่าด้วยการจัดการงานนอกสั่ง

การจัดการงานนอกสั่ง (agency without specific authorisation,^(๒) voluntary agency,^(๓) management of

(๑) จีดี เศรษฐบุตตร; ๒๕๕๔: ๒๒.

(๒) “Agency without specific authorisation” เป็นศัพท์ที่ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ตรงกับภาษาเยอรมันว่า “Geschäftsführung ohne Auftrag” เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน บ. ๒ ล. ๑๓ ม. ๖๗๗ ว่า

“Book 2 Law of Obligations

“Title 13 Agency without specific authorisation

“Section 677 Duties of the voluntary agent

“A person who conducts a transaction for another person without being instructed by him or otherwise entitled towards him must conduct the business in such a way as the interests of the principal require in view of the real or presumed will of the principal.”

business of another,^(๔) undertaking formed without agreement^(๕) หรือ management of affairs without mandate^(๖) หรือภาษาละตินว่า *negotiorum gestio*) เป็นกรณีที่บุคคลคนหนึ่งเข้าทำบางสิ่งบางอย่างแทนอีกบุคคลหนึ่งโดยที่เขา

^(๓) “Voluntary agency” เป็นศัพท์ที่ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ตรงกับภาษาเยอรมันว่า “Geschäftsführung” [มีความหมายตรงตัวว่า “management” และเป็นกรเรียก “Geschäftsführung ohne Auftrag” (agency without specific authorisation) โดยย่อ] เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ม. ๖๘๐ ว่า

“Section 680 Agency to ward off danger

“If the voluntary agency is intended to ward off danger threatening the principal, then the voluntary agent is only responsible for deliberate intent and gross negligence.”

^(๔) “Management of business (of another)” เป็นศัพท์ที่ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ตรงกับภาษาญี่ปุ่นว่า “事務管理” (jimu kanri) เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ม. ๖๙๗ ว่า

“Article 697 (Management of Business)

“(1) A person who commences the management of a business for another person without being obligated to do so (hereinafter in this Chapter referred to as “Manager”) must manage that business (hereinafter referred to as “Management of Business”) in accordance with the nature of the business, using the method that best conforms to the interests of that another person (the principal).

“(2) The Manager must engage in Management of Business in accordance with the intentions of the principal if the Manager knows, or is able to conjecture that intention.”

^(๕) “Undertaking formed without agreement” เป็นศัพท์ที่ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ตรงกับภาษาฝรั่งเศสว่า “engagement formé sans convention” เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส บ. ๓ ล. ๔ ม. ๑๓๗๐

“Book III of the various ways how ownership is acquired

“Title IV of undertakings formed without an agreement

“Art. 1370

“Certain undertakings are formed without the intervention of any agreement, either on the part of him who binds himself, or on the part of him towards whom he is bound.

“Some of them result from the sole authority of legislation; others arise from an act personal to the one who is obligated.

“The former are the undertakings formed involuntarily, such as those between neighbouring owners, or those of guardians and other administrators who may not refuse the duties which are imposed upon them.

“Undertakings arising from an act personal to him who is bound result either from quasi-contracts, or from intentional or unintentional wrongs; they constitute the subject-matter of this Title.”

^(๖) “Management of affairs without mandate” เป็นศัพท์ที่ใช้ใน ป.พ.พ. เช่น บ. ๒ ล. ๓ ม. ๓๙๕ ว่า (Kamol Sandhikshetrin, 2007: 111)

“Book 2 Obligations

“Title 3 Management of Affairs without Mandate

“Section 395

“A person who takes charge of an affair for another without having received a mandate from him or being otherwise entitled to do so in respect of him, shall manage the affair in such manner as the interest of the principal requires, having regard to his actual or presumptive wishes.”

มิได้มอบหมายเลยก็ดี หรือโดยที่ไม่มีสิทธิทำเช่นนั้นเลยก็ดี เป็นเหตุให้บุคคลทั้งสองนี้เกิดสิทธิและหน้าที่ต่อกันตามที่กฎหมายบัญญัติ แม้อันที่จริงแล้ว เขาอาจไม่ประสงค์จะผูกความสัมพันธ์กันในทางกฎหมายเลยก็ตาม

กฎหมายลักษณะจัดการงานนอกสั่งนั้นมีขึ้นเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่บุคคลทั้งสองดังกล่าว เพราะเมื่อบุคคลมีน้ำใจช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นแล้ว ก็ไม่ควรให้เขาเสียแรงเปล่า จึงกำหนดให้มีสิทธิมีหน้าที่ต่าง ๆ เกิดขึ้นในระหว่างเขาเหล่านั้น แต่ก็ไม่ควรให้กิจการของผู้เป็นเจ้าของตัวจริงต้องเสียหาย จึงกำหนดให้บุคคลผู้เข้ามาจัดการต้องระวังรักษาประโยชน์ของตัวการ เป็นต้น^(๗)

การจัดการงานนอกสั่งเป็นหลักกฎหมายในระบบซีวิลลอว์^(๘) ตรงกับเรื่องสัญญาเสมือน (quasi-contract, implied-in-law contract หรือ constructive contract)^(๙) ในระบบคอมมอนลอว์^(๑๐)

สำหรับกฎหมายไทย กฎหมายอันว่าด้วยการจัดการงานนอกสั่งปรากฏนั้นปรากฏอยู่ใน ป.พ.พ. บ. ๒ ล. ๓ ซึ่งบางตำราเรียกว่า “กฎหมายลักษณะจัดการงานนอกสั่ง” (Law of Agency without Specific Authorisation หรือ Law of *Negotiorum Gestio*)

(๗) ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์ (๒๕๕๓: ๓๗๙) ว่า

“ฐานความคิดของการจัดการงานนอกสั่งนั้น...เป็นเรื่องของอรรถยาศัยไมตรีและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคม เพราะในทางปฏิบัติ การที่บุคคลคนหนึ่งจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการงานของคนอื่นเพื่อทำประโยชน์ให้เขา คงจะเกิดจากความปรารถนาดีเป็นที่ตั้ง... [ทำนองว่า] เพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงมีความห่วงใยเอื้ออาทรให้กัน เพื่อนบ้านไม่อยู่...เพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียงก็จะคอยช่วยเหลือเอาใจใส่บ้านช่องของเพื่อนบ้านที่ไม่อยู่...[หลักเรื่องจัดการงานนอกสั่งจึงเป็น] การเข้ามาแทรกแซงของกฎหมาย เสมือนกับความพยายามในการสร้างความสมดุลของประโยชน์ตอบแทนของฝ่ายหนึ่ง และการเสียสละของอีกฝ่ายหนึ่ง”

(๘) J.A. Crook, 1984: 236-237.

(๙) ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติคำ “quasi-contract” ว่า “คล้ายสัญญา” และ “constructive contract” ว่า “สัญญาที่เกิดขึ้นโดยผลแห่งกฎหมาย” (ราชบัณฑิตยสถาน, ม.ป.ป.: ออนไลน์).

(๑๐) W. W. Buckland & Arnold D. McNair, 1952: 23; Leland H. Ayres & Robert E. Landry, 1988: 111.

ในการศึกษานิติศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาไทย กฎหมายลักษณะจัดการงานนอกสั่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิชาที่เรียก *กฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้* ซึ่งมักเล่าเรียนกันในปีที่สอง ถัดจาก *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายและระบบกฎหมาย กฎหมายลักษณะบุคคล กฎหมายลักษณะหนี้* และ *กฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญา* ตามลำดับ

๑ ลักษณะ

๑. การจัดการงานนอกสั่งโดยทั่วไป

ป.พ.พ. ม. ๓๙๕ ว่า การจัดการงานนอกสั่ง คือ การที่บุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่า **ผู้จัดการ** (agent,^(๑๑) voluntary agent^(๑๑) หรือ manager^(๑๒) หรือภาษาละตินว่า *gestor*) เข้าทำการทำงานของบุคคลอีกคนหนึ่งซึ่งเรียกว่า **ตัวการ** (principal หรือภาษาละตินว่า *dominus*) โดยที่ตัวการมิได้มอบหมายให้ทำเช่นนั้น หรือโดยที่ผู้จัดการไม่มีสิทธิจะทำเช่นนั้นแต่ประการใด นิยามนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดการงานนอกสั่งต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. เป็นการเข้าจัดการงานของผู้อื่น ไม่ใช่จัดการงานของตนเอง^(๑๓)

๒. การจัดการงานนอกสั่งเป็นไปโดยเจตนา^(๑๔) และเป็นไปเพื่อประโยชน์ของตัวการ หากผู้จัดการมีเจตนากระทำเพื่อประโยชน์ของตนเองแล้ว แม้เป็นการจัดการงานของผู้อื่น ก็ไม่เข้าข่ายเป็นการจัดการงานนอกสั่ง^(๑๓)

๓. ในการเข้าจัดการงานแทนตัวการนั้น ผู้จัดการมิได้รับมอบหมายจากตัวการเลย หรือมิได้มีสิทธิที่จะกระทำเช่นนั้นเลย^(๑๓) หากทำไปโดยได้รับมอบหมาย เช่น โดยสัญญาตั้งตัวแทน (agency) ก็จะเป็นการจัดการงานตามคำสั่ง หรือหากกระทำไปโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมาย เช่น สิทธิของผู้แทนโดยชอบธรรมในอันที่จะจัดการงานแทนผู้เยาว์ หรือสิทธิตามนิติกรรม เป็นต้นว่า สิทธิตามสัญญาตั้งตัวแทนดังกล่าว ก็จะไม่เข้าลักษณะของการจัดการงานนอกสั่งตามนิยามใน ป.พ.พ. ม. ๓๙๕ เพราะชอบที่จะจัดการงานแทนได้

^(๑๑) “Voluntary agent” หรือเรียกโดยย่อว่า “agent” เป็นศัพท์ที่ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ตรงกับภาษาเยอรมันว่า “Geschäftsführer” (แปลตรงตัวว่า “manager”) ดู ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ม. ๖๘๐ ในเชิงอรรถที่ (๓).

^(๑๒) “Manager” เป็นศัพท์ที่ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ตรงกับภาษาญี่ปุ่นว่า “管理者” (kanrisha) ดู ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ม. ๖๙๗ ในเชิงอรรถที่ (๔).

^(๑๓) ศนันทกรรณ์ โสคติพันธุ์, ๒๕๕๓: ๓๘๐.

^(๑๔) เรียกว่า “เจตนาเข้าจัดการงานของผู้อื่น” (*animus aliena negotia gerendi*, the will to handle transactions of another).

เช่น ร้อยตรีพวงได้รับคำสั่งให้ไปสงครามโลกครั้งที่แปด ระหว่างนั้น รั้วเหล็กบ้านร้อยตรีพวงถูกฝนจนเป็นสนิม จะพังแหล่มีพังแหล่ สาวเชื้อฟ้าซึ่งอยู่ข้างบ้านและแอบหลงรักร้อยตรีพวงมาตั้งแต่ตนเองยังไม่หย่านมได้เห็นเข้าก็เกรงว่า รั้วนั้นจะล้มลงมาพังบ้านร้อยตรีพวงเสียหาย จึงจ้างนายช่างมาซ่อมแซมให้จนเรียบร้อย เสียค่าใช้จ่ายไปสามแสนบาท กรณีจึงเป็นการที่สาวเชื้อฟ้าเข้าซ่อมรั้วบ้านร้อยตรีพวงเพื่อประโยชน์ของร้อยตรีพวง โดยที่ร้อยตรีพวงไม่ได้มอบหมาย และโดยที่สาวเชื้อฟ้าไม่มีสิทธิจะทำเช่นนั้นด้วยสาวเชื้อฟ้าจึงถือว่าจัดการงานแทนร้อยตรีพวง

แต่ถ้าสาวเชื้อฟ้าเห็นว่า รั้วของร้อยตรีพวงจะพังลงมาทับบ้านตน จึงจ้างช่างมาซ่อมแซมเสีย ดังนี้ไม่นับว่า สาวเชื้อฟ้าจัดการงานแทนร้อยตรีพวง เพราะไม่มีเจตนาทำเพื่อร้อยตรีพวง

๒. การเข้าจัดการงานเพราะสำคัญผิดในตัวการ

โดยปรกติแล้ว การจัดการงานนอกสั่งมีผู้เกี่ยวข้องอยู่สองฝ่าย คือ ผู้จัดการ และตัวการ แต่เป็นไปได้ที่ผู้จัดการเข้าจัดการงานเพราะสำคัญว่า บุคคลอีกคนหนึ่งเป็นตัวการ ทำให้เกิดตัวละครที่สามในความสัมพันธ์นี้ กรณีเช่นนี้เรียก **การเข้าจัดการงานเพราะสำคัญผิดในตัวการ** (agency in error with regard to the identity of the principal)^(๑๕)

การเข้าจัดการงานของผู้อื่น แม้เป็นไปได้เพราะสำคัญผิดดังข้างต้น ก็ยังถือเป็นการจัดการงานนอกสั่งอยู่ไม่ทำให้งานที่จัดการไปกลายเป็นโมฆะตามกฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญาแต่ประการใด^(๑๖) และ ป.พ.พ. ม. ๔๐๔ บัญญัติว่า ให้ตัวการตัวจริง กล่าวคือ บุคคลที่ได้รับประโยชน์จากการจัดการงานนั้นจริง ๆ เป็นผู้ มีสิทธิและหน้าที่เนื่องในการจัดการงานนั้นแต่ผู้เดียว^(๑๗)

เช่น เมื่อบิดาถึงแก่ความตาย นางสาวพจมาร สว่างพวง จึงย้ายเข้ามาอาศัยในบ้านทรายทองซึ่งบิดาทำพินัยกรรมยกให้แก่ตน นางสาวพจมารเข้าใจว่า บ้านจันทร์ส่องลาบซึ่งอยู่ติดกันนั้นเป็นของหม่อมพวงนารายณ์ แม่สามี เพราะเห็นหม่อมป่วนเป็ยนอยู่แถวนั้นเป็นนิตย ต่อมา นางสาวพจมารสังเกตเห็นว่า ต้นตะเคียนคู่ที่ตั้งอยู่ริมบ้านจันทร์ส่องลาบเริ่มโงนเงนไม่มั่นคง น่าหวาดเสียวว่าจะโค่นทับบ้านจันทร์ส่องลาบเสียเมื่อไรก็ได้ ด้วยความที่สำคัญว่าเป็นบ้านของหม่อมพวงนารายณ์ เกรงแม่สามีจะเป็นอันตราย จึงสั่งให้คน

^(๑๕) เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ม. ๖๘๖ ว่า

“Section 686 Error as to the identity of the principal

“If the voluntary agent is in error with regard to the identity of the principal, then the real principal is entitled and obliged as the result of agency.”

^(๑๖) ศนันทกรณ โสคติพันธ์, ๒๕๕๓: ๓๘๑-๓๘๒.

^(๑๗) ศนันทกรณ โสคติพันธ์, ๒๕๕๓: ๓๘๒.

สวนไปตัดต้นตะเคียนทั้งสองต้นออกเสีย แต่ความจริงปรากฏว่า บ้านจันทร์ส่องลาบเป็นของพลทหารทุศีล
จีนในวัด ส่วนที่มักเห็นหม่อมพวงนารายณ์อยู่บริเวณบ้านดังกล่าว เพราะหม่อมมักไปขุดไปปลูกต้นตะเคียน
เพื่อขอหวย เป็นเหตุให้ต้นตะเคียนผุร่อนและโง่งงดังกล่าว

ดังนั้น แม้นางสาวพจมารสำคัญผิดในตัวบุคคลที่ตนเข้าจัดการงานให้ แต่กรณีก็ครบลักษณะของการ
จัดการงานนอกสั่งทุกประการ จึงไม่เสียความเป็นการจัดการงานนอกสั่งไป และพลทหารทุศีลซึ่งเป็นผู้ได้รับ
ประโยชน์จากการนั้นตัวจริงจึงเป็นผู้มีสิทธิและหน้าที่จากการดังกล่าวแต่ผู้เดียว มิใช่หม่อมพวงนารายณ์ซึ่ง
ถูกสำคัญผิด เพราะหม่อมมิได้รับประโยชน์อันใดจากการนั้นเลย

๓. การจัดการงานนอกสั่งเท็จ

นอกจากความสำคัญผิดในบุคคลผู้เป็นตัวการตั้งข้างต้นแล้ว ยังเป็นไปได้อีกว่า บุคคลเข้าจัดการงาน
อย่างใดอย่างหนึ่งเพราะเห็นว่า งานนั้นเป็นของตน กรณีนี้เรียกว่า **การจัดการงานนอกสั่งเท็จ**^(๑๘) (false
agency without specific authorisation)^(๑๙) และไม่ถือเป็นการจัดการงานนอกสั่งตามนัยของ ป.พ.พ. ม.
๓๙๕ เพราะขาดเจตนาทำเพื่อผู้อื่น^(๒๐)

การจัดการงานนอกสั่งเท็จแบ่งเป็นสองกรณี คือ (๑) การเข้าจัดการงานของผู้อื่นเพราะสำคัญว่างาน
นั้นเป็นของตน และ (๒) การเข้าจัดการงานของผู้อื่นเสมือนงานนั้นเป็นของตนทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าไม่มีสิทธิ

๓.๑ การเข้าจัดการงานของผู้อื่นเพราะสำคัญว่างานนั้นเป็นของตน

กรณีที่บุคคลหนึ่งเข้าจัดการงานของผู้อื่นเพราะสำคัญว่างานนั้นเป็นของตน (a person conducts
the transaction of another person in the belief that it is his own)

^(๑๘) เรียกอย่างอื่นก็มี เช่น “การจัดการงานนอกสั่งไม่แท้” หรือ “การจัดการงานนอกสั่งมิใช่โดยแท้” (ศันท์กรณ โสทธิพันธุ์,
๒๕๕๓: ๓๘๑).

^(๑๙) เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ม. ๖๘๗ ว่า

“Section 687 False agency without specific authorisation

“(1) The provisions of sections 677 to 686 do not apply if a person conducts the transaction of
another person in the belief that it is his own.

“(2) If a person treats the business of another person as his own although he knows that he is not
entitled to do so, then the principal can assert claims resulting from sections 677, 678, 681 and 682. If he asserts them,
then he is under a duty to the voluntary agent under section 684 (1).”

^(๒๐) ศันท์กรณ โสทธิพันธุ์, ๒๕๕๓: ๓๘๒-๓๘๓.

เช่น นางพันธุรัตและพระสังข์ทำสวนมะม่วงไม่รู้หาวมะนาวไม่รู้โห่อยู่ที่เมืองสามลเหมือนกัน และสวนของทั้งสองก็อยู่ติดกันด้วย ครั้นถึงฤดูฝน ฝนก็กระหน่ำลงไม่เว้นวัน พระสังข์เกรงว่า หากปล่อยไว้ มะม่วงไม่รู้หาวฯ ในสวนตนจะเสียหาย จึงออกมาเก็บเกี่ยวแล้วนำออกขายได้เป็นตัวเงินมาเสริ่งสรรพ แต่ความจริงแล้วสวนที่พระสังข์ลงมือเก็บไปนั้นเป็นสวนของนางพันธุรัต ดังนี้ ไม่ถือว่า พระสังข์จัดการงานนอกคำสั่งของนางพันธุรัต เพราะพระสังข์ขาดเจตนากระทำเพื่อนางพันธุรัต

ในกรณีข้างต้นนี้ ป.พ.พ. ม. ๔๐๕ ว. ๑ ว่า มิให้นำบทบัญญัติสืบมาตราก่อนหน้า คือ ม. ๓๙๕-๔๐๔ มาใช้บังคับ บทบัญญัติทั้งสิบนี้จะได้อธิบายกันข้างหน้า

๓.๒ การเข้าจัดการงานของผู้อื่นเสมือนงานนั้นเป็นของตนทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าไม่มีสิทธิ

ส่วนกรณีที่บุคคลถือเอาการงานของผู้อื่นเสมือนเป็นของตนทั้งที่รู้อยู่แล้วว่าไม่มีสิทธิจะทำเช่นนั้น (a person treats the business of another person as his own although he knows that he is not entitled to do so)

เช่น อ้ายขวัญทำนาอยู่ในเขตบางกะทิ ริมคลองแสนแหบ ถัดจากสวนมะนาวของอีเกรียม อ้ายขวัญสังเกตเห็นว่า อีเกรียมมีถิ่นพำนักอยู่ในเขตพระชนุนซึ่งห่างไกลจากเขตบางกะทิมาก เป็นเหตุให้อีเกรียมไม่ค่อยเข้ามาดูแลสวนเลย วันดีคืนดี อ้ายขวัญจึงเข้าไปบำรุง ดูแล และเก็บเกี่ยวในสวนของอีเกรียม ทั้งที่รู้หรือควรรู้ว่า ตนไม่มีสิทธิทำเช่นนั้น เสร็จแล้ว อ้ายขวัญนำมะนาวที่เก็บเกี่ยวได้มานั้นออกเร่ขายที่ตลาดจตุหัก ได้เงินเป็นกอบเป็นกำก็เอาเข้ากระเป๋าทนเอง การกระทำของอ้ายขวัญย่อมไม่เป็นการจัดการงานแทนอีเกรียมในความหมายของการจัดการงานนอกสั่ง เพราะอ้ายขวัญขาดเจตนาที่จัดการงานของอีเกรียมเพื่อประโยชน์ของอีเกรียม

กรณีนี้มีข้อสังเกตว่า การที่ผู้จัดการรู้ว่า กิจการนั้นเป็นของผู้อื่น และตนไม่มีสิทธิเกี่ยวข้อง แต่ก็ยังฝ่าฝืนเข้าไปข้องเกี่ยว อาจเป็นการทำละเมิดต่อตัวการด้วย และอาจส่งผลให้ตัวการมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามกฎหมายลักษณะละเมิดได้^(๒๑)

^(๒๑) ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์ (๒๕๕๓: ๓๘๓-๓๘๔) ว่า

“เมื่อบุคคลหนึ่งเข้าถือเอากิจการของผู้อื่นว่าเป็นของตน ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นของคนอื่น...จึงมิได้เป็นการจัดการงานแทนผู้อื่น...ขาดลักษณะของการจัดการงานนอกสั่ง...แม้จะรู้ว่าเป็นกิจการของผู้อื่น ก็ได้จัดเพื่อผู้อื่น ควรเข้าหลักเกณฑ์ในเรื่องของละเมิดด้วยซ้ำไป เนื่องจากเป็นการกระทำที่ก้าวล่วงเข้าไปในสิทธิเด็ดขาดของบุคคลอื่นอันเป็นสิทธิที่กฎหมายคุ้มครอง ซึ่งอาจถือว่า เกิดความเสียหายตามกฎหมายได้ แม้อาจไม่มีความเสียหายที่เป็นรูปธรรมก็ตาม...ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เป็นเจ้าของกิจการงานนั้นไม่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในเรื่องละเมิดได้...”

อย่างไรก็ดี แม้การจัดการงานของผู้อื่นในกรณีข้างต้นไม่เข้าข่ายเป็นการจัดการงานนอกสั่ง แต่ความจริงผลประโยชน์ที่ได้สุดท้ายก็ตกเป็นของตัวการอยู่ดี กับทั้งคงก่อประโยชน์มากกว่าโทษ เพราะผู้จัดการคงไม่สร้างความเสียหายต่อกิจการที่เข้าถือเอาเป็นของตน^(๒๒) ป.พ.พ. ม. ๔๐๕ ว. ๒ จึงยอมให้นำหลักบางประการในเรื่องจัดการงานนอกสั่งมาใช้บังคับได้ดังนี้

๑. ตัวการสามารถเรียกให้ผู้จัดการจัดการงานให้สมประโยชน์และสมประสงค์ของตัวการได้ตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๕
๒. ถ้าผู้จัดการจัดการงานออกมาไม่สมประสงค์ของตัวการ โดยที่ผู้จัดการรู้หรือควรรู้เช่นนั้นอยู่แล้ว ตัวการสามารถเรียกให้ผู้จัดการรับผิดชอบได้ตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๖
๓. ตัวการสามารถเรียกให้ผู้จัดการแถลงบัญชี ให้โอนเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจัดการงานนั้นให้แก่ตัวการ หรือให้ชำระดอกเบี้ยแก่ตัวการได้ตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๙ ประกอบ ม. ๘๐๙, ๘๑๐ หรือ ๘๑๑
๔. เพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย มิใช่ให้ตัวการได้ประโยชน์แต่ผู้เดียว ตัวการจึงมีหน้าที่คืนลาภมิควรได้ให้แก่ผู้จัดการด้วยตาม ป.พ.พ. ม. ๔๐๒ ว. ๑

^(๒๒) ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์, ๒๕๕๓: ๓๘๒-๓๘๓.

๒

พลต่อผู้จัดการ

การจัดการงานนอกสิ่งนั้นส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ทางกฎหมายขึ้นในระหว่างผู้จัดการและตัวการ ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้มีทั้งในรูปแบบสิทธิเรียกร้อง หรือความรับผิด และหนี้

๑. หนี้ของผู้จัดการ

แม้การจัดการงานนอกสิ่งนี้อาจเป็นไปด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่น แต่กฎหมายก็จำเป็นต้องเข้ามาควบคุม ให้ความปรารถนาดีนั้นอยู่ในขอบเขตที่เป็นประโยชน์แก่ตัวการอย่างแท้จริง มิใช่ปล่อยให้บุคคลเข้าไปก้าว ก้าวกิจการของผู้อื่นแล้วอ้างว่าปรารถนาดี แต่ผลที่เกิดขึ้นกลับเป็นความเสียหายแก่ผู้อื่นได้

ด้วยเหตุนี้ กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้จัดการมีหนี้หรือหน้าที่สามประการ คือ (๑) ต้องจัดการงานให้สม ประโยชน์ของตัวการ, (๒) ต้องบอกกล่าวตัวการโดยเร็วที่สุด และ (๓) ต้องปฏิบัติการอย่างตัวแทน

๑.๑ หน้าที่จัดการงานให้สมประโยชน์ของตัวการ

ป.พ.พ. ม. ๓๙๕ ว่า เมื่อเข้าไปจัดการงานของตัวการแล้ว ผู้จัดการมีหน้าที่ต้องจัดการงานให้สม ประโยชน์ของตัวการ ตามความประสงค์อันแท้จริงของตัวการ หรือตามที่พึงสันนิษฐานได้ว่าเป็นความ ประสงค์ของตัวการ (in such a way as the interests of the principal require in view of the real or presumed will of the principal)

เหตุผลที่กำหนดเช่นนี้ เพราะไม่ต้องการให้บุคคลเข้าไปจัดการงานของผู้อื่น โดยที่แม้หวังดี แต่ผลลัพธ์ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตัวการตามที่คาดหมายได้หรือที่ควรจะคาดหมายได้ หาไม่แล้ว แทนที่ตัวการ จะได้รับประโยชน์ ก็กลับได้รับความเสียหายแทน^(๒๓)

^(๒๓) ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์, ๒๕๕๓: ๓๘๕.

เช่น แม่วันทองแท้เห็นว่า ขณะที่แม่พวงทองทาไปเยี่ยมขุนแผนแสนสะเทิมซึ่งติดคุกอยู่ที่สุพรรณบุรี น้ำหนือได้ไหลมาท่วมสวนทุเรียนของแม่พวงทองทา หากปล่อยไว้ เกรงสวนแม่พวงทองทาจะเสียหายได้ จึงสั่งให้แม่พิณทองซุบ บุตรสาว เกณฑ์คนเข้าไปช่วยเก็บทุเรียนขายให้แทน จะเห็นได้ว่า การกระทำของแม่วันทองแท้ย่อมสมประโยชน์ของแม่พวงทองทา ตามความประสงค์ของแม่พวงทองทาเท่าที่จะพึงคาดหมายได้

แต่หากปรากฏว่า แม่วันทองแท้ให้คนเข้าไปช่วยเก็บทุเรียนได้ครู่หนึ่งแล้วก็เกิดเกียจคร้านขึ้นมา จึงสั่งละทิ้งการไว้เท่านั้น เป็นเหตุให้ทุเรียนเน่าเสีย หรือปรากฏว่า แม่วันทองแท้ทราบแก่ใจดีอยู่แล้วว่า แม่พวงทองทาปลูกทุเรียนไว้แจกญาติสนิทมิตรสหายเท่านั้น ไม่ได้ปลูกไว้ขาย ย่อมเห็นได้ว่า การจัดการงานแทนในกรณีทั้งสองนี้ไม่สมประโยชน์ของแม่พวงทองทา และอาจทำให้แม่พวงทองทามีสิทธิเรียกให้แม่วันทองแท้รับผิดชอบได้

๑.๒ หน้าทีบอกกล่าวตัวการโดยเร็วที่สุด

ตามความใน ป.พ.พ. ม. ๓๙๙ เมื่อเข้าจัดการงานของตัวการแล้ว ผู้จัดการมีหน้าที่ต้องบอกกล่าวตัวการโดยเร็วที่สุด และรอฟังว่า ตัวการจะให้ทำประการใดต่อไป แต่ถ้าปล่อยช้าอยู่ต่อไปจะมีภัยเกิดขึ้น ผู้จัดการอาจไม่รอฟังคำสั่งของตัวการก็ได้ หน้าที่ในกรณีนี้เรียกว่า **หน้าที่ฟังคำสั่ง** (ancillary duties)^(๒๔)

๑.๓ หน้าทีปฏิบัติกรอย่างตัวแทน

แม้ความจริงแล้วผู้จัดการไม่ใช่ตัวแทน เพราะไม่มีสัญญาตั้งตัวแทนระหว่างตัวการกับผู้จัดการ แต่การจัดการงานนอกสั่งก็มีลักษณะบางประการคล้ายกับความสัมพันธ์ของในสัญญาตั้งตัวแทน^(๒๕) ฉะนั้น ป.พ.พ. ม. ๓๙๙ จึงให้ทำหลักเกณฑ์บางหลักในเรื่องตัวแทนมาใช้บังคับแก่ผู้จัดการดังนี้

๑. ผู้จัดการมีหน้าที่แถลงบัญชีและกิจการ ตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๙ ประกอบ ม. ๘๐๙

๒. ผู้จัดการมีหน้าที่โอนทรัพย์สินที่ได้มาทั้งสิ้นให้แก่ตัวการ ตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๙ ประกอบ ม.

๘๑๐

^(๒๔) เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ม. ๖๘๑ ว่า

“Section 681 Ancillary duties of the voluntary agent

“The voluntary agent must notify the principal, as soon as feasible, of his assumption of the agency and, if postponement does not entail danger, wait for the decision of the principal. Apart from this, the provisions relating to a mandatary in sections 666 to 668 apply to the duties of the voluntary agent with the necessary modifications.”

^(๒๕) ศนันทกรณ โสทธิพันธ์, ๒๕๕๓: ๓๘๖-๓๘๗.

๓. ในกรณีที่ผู้จัดการได้เอาเงินที่ควรวินให้แก่ตัวการ หรือควรวินในกิจการของตัวการนั้นไปใช้สอยส่วนตัว ผู้จัดการมีหน้าที่จะต้องชำระดอกเบี้ยให้แก่ตัวการนับแต่วันที่เอาไปใช้ ตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๙ ประกอบ ม. ๘๑๑

๒. ความรับผิดชอบของผู้จัดการ

๒.๑ กรณีที่ผู้จัดการเป็นบุคคลทั่วไป

๒.๑.๑ เมื่อผลของงานขัดกับความประสงค์ของตัวการ

ถ้าผลของการเข้าจัดการงานแทนนั้นขัดกับความประสงค์ที่แท้จริงของตัวการก็ดี หรือขัดกับความประสงค์ตามที่พึงสันนิษฐานได้และผู้จัดการก็ควรจะได้รู้สึกเช่นนั้นก็ดี ป.พ.พ. ม. ๓๙๖ ให้ผู้จัดการมีหน้าที่ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตัวการสำหรับความเสียหายใด ๆ ที่เกิดเพราะการเข้าจัดการนั้น ถึงแม้ว่า ผู้จัดการ “จะไม่มี ความผิดอย่างอื่นอีกเลยก็ตาม” (even if he is not otherwise at fault)

เช่น จากตัวอย่างแม่วันทองแท้กับแม่พวงทองทาข้างต้น ถ้าในการที่แม่วันทองแท้เข้าเก็บเกี่ยวทุเรียนออกขายแทนแม่พวงทองทานั้น แม่วันทองแท้ทราบอยู่แล้วว่า แม่พวงทองทาปลูกทุเรียนไว้เพียงเพื่อหย่อนใจและเอาผลไว้แจกจ่ายเพื่อนฝูงเท่านั้น เพราะแม่พวงทองทาเล่าให้ฟังเช่นนี้เสมอ ๆ เป็นเหตุให้ในโอกาสถัดมาแม่พวงทองทาไม่มีทุเรียนไปแจกเพื่อน และต้องไปซื้อมาแจกแทน ดังนี้ แม้เป็นที่สันนิษฐานได้ว่า คนทั่วไปย่อมปลูกผลไม้เอาผลไว้ขาย แต่ก็เป็นที่ปรากฏชัดแจ้งว่า แม่พวงทองทาไม่ได้ปลูกทุเรียนไว้ขาย การที่แม่วันทองแท้เข้าเก็บเกี่ยวทุเรียนออกขายจึงขัดกับความประสงค์ที่แท้จริงของแม่พวงทองทา และขัดกับความประสงค์ของแม่พวงทองทาตามที่แม่วันทองแท้สามารถหยั่งทราบได้ด้วย เมื่อแม่พวงทองทาต้องเสียเงินซื้อทุเรียนเพิ่ม แม่พวงทองทาอาจเรียกค่าสินไหมทดแทนจากแม่วันทองแท้ได้

๒.๑.๒ เมื่อการจัดการงานเป็นการละเมิดผู้อื่น

ถ้าการที่ผู้จัดการเข้าจัดการงานเพื่อป้องกันอันตรายที่มีมาใกล้ตัวการ ไม่ว่าจะป็นอันตรายต่อร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของตัวการ ซึ่งเรียกว่าเป็น **การจัดการเพื่อป้องกันอันตราย** (agency to ward off danger)^(๒๖) นั้น ส่งผลเป็นการละเมิดต่อผู้อื่นแล้ว ผู้จัดการต้องรับผิดชอบต่อผู้ถูกละเมิด หากว่าผู้จัดการจงใจให้เขาเสียหาย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจนเขาเสียหาย ตามความใน ป.พ.พ. ม. ๓๙๘

^(๒๖) เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ม. ๖๘๐ ว่า
“Section 680 Agency to ward off danger

เช่น หลวงเจีตตากวีรหลายผืนทิ้งไว้ที่เฉลียงกุฏิแล้วรับนิมนต์ไปฉันร่อยจ่นส้มกล้วยวัด ระหว่างนั้น ผดตกรหนัก สมิกรมชโยแห่งวัดจางนบินอุตุรงค์ผ่านมาเห็นเข้าก็มีใจกรุณา จึงเข้าไปเก็บจิวรเหล่านั้นให้ แต่สมิกรมชโยสูบบุหรี่จัด ชีบบุหรี่ตกลูกไหม้กุฏิหลวงเจี ลามไปถึงบ้านสวนที่ละนิดของอาชามอุบล และตำหนักแก่กรรมของแม่ชีทศพวง ดังนี้ สมิกรมชโยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่หลวงเจี อาชามอุบล และแม่ชีทศพวง

๒.๑.๓ เมื่อการจัดการงานเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์หรือเพื่อบำรุงรักษาผู้อื่นตามกฎหมาย

ในกรณีที่ตัวการมีหน้าที่ต้องทำการใด ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ (duty whose fulfilment is in the public interest) หรือเพื่อบำรุงรักษา (อุปการะเลี้ยงดู) ผู้อื่นตามกฎหมาย (statutory maintenance duty) แต่ตัวการไม่ยอมทำหน้าที่ดังกล่าว และบุคคลเข้าทำหน้าที่นั้นแทนอย่างทันท่วงที ดังนี้ ป.พ.พ. ม. ๓๙๗ ห้ามมิให้ฟังว่า การจัดการงานแทนตัวการนั้นขัดกับความประสงค์ของตัวการ กล่าวคือ แม้จะขัดกับความประสงค์ของตัวการ ผู้จัดการก็ไม่ต้องรับผิด เพราะยอมเห็นได้ว่า ถ้าไม่จัดการ ก็อาจเกิดผลเสียต่อสาธารณชน หรือต่อบุคคลซึ่งต้องได้รับการอุปการะเลี้ยงดู^(๒๗)

เช่น นายฉลาม อยู่บำเรอ เป็นบิดาของเด็กชายปืด ย่อมมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องเลี้ยงดูอุ้มชูเด็กชายปืด แต่นายฉลามละเลยไม่เอาใจใส่และไม่ให้ข้าวปลาอาหารแก่เด็กชายปืดเลย นางจ๊กกระเพาะ เพ็ญแฉะ ซึ่งอยู่บ้านใกล้เคียงเคียง จึงพาไปรับประทานอาหารและพาไปพบแพทย์เพื่อรักษาอาการต่าง ๆ แม้นายฉลามได้เที่ยวพูดต่อทุกคนในหมู่บ้านว่า เด็กชายปืดคือตัวอันตราย ต้องปล่อยให้อดตาย ตัดหางปล่อยวัดแล้ว แต่กฎหมายก็ไม่ให้อ้างเช่นนั้นได้ นางจ๊กกระเพาะสามารถเข้าดูแลเด็กชายปืดแทนนายฉลามโดยขัดกับความประสงค์ของนายฉลามได้ และนางจ๊กกระเพาะไม่ต้องรับผิดใด ๆ ด้วย

๒.๒ กรณีที่ผู้จัดการเป็นผู้ไร้ความสามารถ

ผู้ไร้ความสามารถ (incapacitated person) กล่าวคือ ผู้เยาว์ หรือเป็นคนวิกลจริต ไม่ว่าจะถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้วหรือไม่ก็ตาม ก็สามารถเข้าจัดการงานของผู้อื่นได้ แต่ ป.พ.พ. ม. ๔๐๐ บัญญัติว่า ไม่ว่าจะผลการจัดการจะออกมาเป็นเช่นไร ก็ให้ผู้จัดการซึ่งเป็นผู้ไร้ความสามารถนั้นรับผิดชอบเฉพาะกรณีละเมิดและลาภมิควรได้

“If the voluntary agency is intended to ward off danger threatening the principal, then the voluntary agent is only responsible for deliberate intent and gross negligence.”

^(๒๗) ศนันทกรณ โสทธิพันธ์, ๒๕๕๓: ๓๘๙.

กล่าวคือ ไม่ว่าผลงานจะออกมาสมหรือไม่สมประสงค์ของตัวการก็ดี ผู้จัดการที่เป็นผู้รู้ความสามารถก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะเขาย่อมมีความสามารถต่ำกว่าบุคคลทั่วไปในอันที่จะพิจารณาว่า ทำเช่นนี้สมประสงค์ของการ ทำเช่นนี้ไม่สมประสงค์ของตัวการ^(๒๘) แต่หากการจัดการนั้นส่งผลให้ผู้อื่นถูกละเมิด ผู้จัดการยังต้องรับผิดชอบตามหลักเรื่องละเมิดอยู่ และหากผู้จัดการได้ลาออกเจยจากการจัดการนั้น เขาก็ต้องคืนลาภให้แก่ตัวฐานอย่างเดียวกับที่การคืนลาภมิควรได้^(๒๘)

เช่น เด็กชายเท่งและเด็กชายโหน่งนั่งดูรายการ ‘ชิงสร้อยชิงทรัพย์’ อยู่ที่บ้านของเจ้หม่าในซอยเปิดเปิง เห็นเพลิงลุกไหม้จนควันคละคลุ้งที่หลังบ้าน และขณะนั้นเจ้หม่าไม่อยู่ จึงชวนกันขนน้ำขนท่าเข้าไปดับเพลิง แต่อันที่จริงแล้ว เจ้หม่าติดเพลิงขึ้นเองเพื่อเผาเครื่องปั้นสำหรับส่งให้ลูกค้าในวันพรุ่งนี้ เป็นเหตุให้เผาเครื่องปั้นไม่ทันส่งตามกำหนด เจ้หม่าเสียหาย กระนั้น แม้การเข้าจัดการแทนเจ้หม่าจะขัดกับความประสงค์ของเจ้หม่า แต่เด็กชายเท่งกับเด็กชายโหน่งก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายของเจ้หม่า

อย่างไรก็ดี ปรากฏว่า ในการเข้าไปดับเพลิงนั้น เด็กชายเท่งกับเด็กชายโหน่งเหยียบย่ำเครื่องปั้นดินเผาไปอื่น ๆ ซึ่งเรียงรายไว้ข้างเคียงเสียหายหมด เครื่องปั้นเหล่านี้ลู่ปัญญาสั่งซื้อเป็นของขวัญให้แก่ป้ามยุราโดยชำระราคาจำนวนแปดล้านบาทเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เด็กชายเท่งกับเด็กชายโหน่งจึงก่อความเสียหายแก่ทรัพย์สินของลู่ปัญญา เป็นการละเมิดต่อลู่ปัญญา และเด็กชายเท่งเด็กชายโหน่งต้องรับผิดชอบในการละเมิดนั้น โดยบิดามารดาของเด็กชายทั้งสองอาจต้องร่วมรับผิดชอบด้วยตามหลักเรื่องละเมิด

๓. สิทธิของผู้จัดการ

หากว่าการเข้าจัดการงานแทนตัวการนั้นมีลักษณะสองประการ คือ (๑) สมประโยชน์ของตัวการ และ (๒) ต้องตามความประสงค์ของตัวการ ไม่ว่าจะเป็ความประสงค์ที่แท้จริงก็ดี หรือความประสงค์ที่พึงสันนิษฐานได้ก็ดี ผู้จัดการย่อมมีสิทธิเรียกให้ตัวการใช้เงินที่ตนออกไปในการนั้นได้ตาม ป.พ.พ. ม. ๔๐๑ ว. ๑

อนึ่ง ป.พ.พ. ม.๔๐๑ ว. ๑ ยังให้นำหลักเรื่องตัวการตัวแทนตาม ป.พ.พ. ม. ๘๑๖ ว. ๒ มาใช้แก่กรณีข้างต้นด้วยโดยอนุโลม ฉะนั้น ถ้าในการจัดการงานแทนตัวการนั้น ผู้จัดการต้องเป็นหนี้ อย่างไรก็ดี ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเป็นหนี้ที่จำเป็น ผู้จัดการมีสิทธิเรียกให้ตัวการชำระหนี้แทนตนได้ หรือถ้าหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ ก็มีสิทธิเรียกให้ตัวการจัดหาประกันการชำระหนี้ตามที่สมควรก็ได้

เช่น อีเหนากับอีเนาอยู่บ้านติดกันบนภูเขาวิลิสมหารา อีเนาไปเดินทางลงเขาไปสู่ขอนางจินตหราที่เมืองพุนลาบ ระหว่างนั้น ฝนโบกขรพรชลงหนัก ลูกเห็บตกทะลุหลังคาบ้านอีเนาเป็นรูใหญ่โต อีเนาเห็น

^(๒๘) ศนันทกรณ โสคติพันธ์, ๒๕๕๓: ๓๙๐.

จึงจ้างช่างมาซ่อมแซมให้เสร็จสรรพ ที่อเนาะซ่อมบ้านแทนอึเหนานี้ยอมนับว่าสมประโยชน์ของอึเหนา อึเนาไม่มีสิทธิเรียกให้อึเหนาชดใช้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เสียไปในการนั้นได้

อย่างไรก็ดี ปรากฏว่า ในการซ่อมแซมดังกล่าว อึเนาไม่มีเงินพอจ่ายค่าวัสดุที่สั่งซื้อมา จึงกู้ยืมเงินจากท้าวกระหนุงกระหนิง ครั้นอึเหนากลับมาแล้ว อึเนาสามารถเรียกให้อึเหนาชำระเงินกู้ยืมและดอกเบี้ยได้ เพราะพิเคราะห์แล้วก็เป็นที่จำเป็นและเป็นไปเพื่อประโยชน์ของอึเหนาเองอยู่แล้ว

ทั้งนี้ เฉพาะกรณีเข้าจัดการงานแทนเพื่อทำหน้าที่ทางสาธารณประโยชน์หรือหน้าที่บำรุงรักษาผู้อื่น ตามกฎหมายตามความใน ป.พ.พ. ม. ๓๘๗ นั้น แม้ขัดกับความประสงค์ของตัวการ ป.พ.พ. ม. ๔๐๑ ว. ๒ ก็ให้ผู้จัดการมีสิทธิเรียกร้องตาม ว. ๑ อยู่

๓

พลต่อตัวการ

๑. หนี้ของตัวการ

๑.๑ หน้าที่ชดใช้ค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้จัดการ

เมื่อการที่ผู้จัดการทำแทนตนนั้นสมประโยชน์ของตน ตัวการก็มีหน้าที่ชดใช้ค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้จัดการตาม ป.พ.พ. ม. ๔๐๑ ดังอธิบายมาแล้ว แต่ก็มีสองกรณีที่กฎหมายยกเว้นว่าไม่ต้องชดใช้ค่าใช้จ่าย คือ

- + กรณีที่หนึ่ง เมื่อผู้จัดการไม่มี “บุรพเจตนา” จะเรียกให้ชดใช้ (did not intend to demand reimbursement) ภายหลังจะเปลี่ยนใจมาเรียกร้องมิได้อีกตาม ป.พ.พ. ม. ๔๐๓ ว. ๑ คำว่า “บุรพเจตนา” ดังกล่าวแปลว่า เจตนาอยู่ก่อน หรือเจตนาแต่แรก^(๒๙) กล่าวคือ ผู้จัดการต้องการจะทำให้เปล่ามาแต่แรกแล้ว
- + กรณีที่สอง เมื่อบิดามารดาหรือปู่ย่าตายายอุปการะเลี้ยงดูผู้สืบสันดานซึ่งเรียกว่า “อุปการะ” หรือเมื่อผู้สืบสันดานอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาหรือปู่ย่าตายายเป็นการตอบแทน ซึ่งเรียกว่า “ปฎิการะ” (parents or forebears grant their descendants maintenance, or vice versa)^(๓๐) ดังนี้ ถ้าเป็นที่สงสัยว่า ผู้อุปการะเลี้ยงดูต้องการเรียกค่าใช้จ่ายใด ๆ หรือไม่ ป.พ.พ. ม. ๔๐๓ ว. ๒ ให้สันนิษฐานไว้ก่อน^(๓๑) ว่า ไม่ เพราะการจัดการแทนในลักษณะเช่นนี้เป็นการช่วยเหลือตามหน้าที่ศีลธรรมมากกว่า ทำนองช่วยเอาบุญ ไม่ได้หวังผลตอบแทนอยู่แล้ว^(๓๒)

^(๒๙) ศนันทกรณ โสคติพันธ์, ๒๕๕๓: ๓๙๒.

^(๓๐) เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ม. ๖๘๕ ว่า

“Section 685 Intention to donate

“(1) The voluntary agent has no claim if he did not intend to demand reimbursement from the principal.

“(2) If parents or forebears grant their descendants maintenance, or vice versa, then in case of doubt it is to be assumed that there is no intention to demand reimbursement from the receiver.”

^(๓๑) ให้สันนิษฐานไว้ก่อน หมายความว่า สามารถนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานนี้ได้.

^(๓๒) ศนันทกรณ โสคติพันธ์, ๒๕๕๓: ๓๙๓.

๑.๒ นักที่คืบลาภมิควรได้

ป.พ.พ. ม. ๔๐๒ ว. ๑ ว่า ถ้ากรณีไม่เป็นไปตามเงื่อนไขใน ม. ๔๐๑ กล่าวคือ

๑. ถ้าการจัดการงานนอกสิ่งนั้นไม่สมประโยชน์ของตัวการ และไม่ต้องตามความประสงค์ที่แท้จริงของตัวการ หรือไม่ต้องตามความประสงค์ที่พึงสันนิษฐานได้ของตัวการก็ดี หรือ
๒. ถ้าการจัดการงานนอกสิ่งนั้นไม่ใช่การทำหน้าที่เพื่อสาธารณประโยชน์หรือเพื่อบำรุงรักษาผู้อื่นตามกฎหมายตามความใน ป.พ.พ. ม. ๓๙๗ ก็ดี

แม้ตัวการจะไม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่ผู้จัดการเสียไป แต่สิ่งทั้งหลายที่ได้มาเพราะการจัดการงานนอกสิ่ง (everything that has been obtained as a result of the voluntary agency) นั้น ตัวการต้องคืนให้แก่ผู้จัดการทั้งสิ้นเสมือนเป็นลาภมิควรได้ หมายความว่า ในกรณีข้างต้น ถ้าการจัดการงานนอกสิ่งทำให้ตัวการมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ตัวการต้องส่งทรัพย์สินเหล่านั้นให้แก่ผู้จัดการ เพราะถือเป็นลาภมิควรได้^(๓๓)

อย่างไรก็ดี ถ้าตัวการให้สัตยาบัน (ratify) แก่การจัดการงานนอกสิ่งข้างต้น กล่าวคือ ตัวการยอมรับการจัดการดังกล่าว ป.พ.พ. ม. ๔๐๒ ว. ๒ ก็ให้นำบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. ซึ่งว่าด้วยตัวการตัวแทนมาใช้บังคับแล้วแต่กรณี หมายความว่า ตัวการและผู้จัดการจะกลายเป็นมีความสัมพันธ์กันภายในสัญญาตั้งตัวแทน^(๓๔)

๒. สิทธิของตัวการ

เมื่อมีการจัดการงานนอกสิ่ง ตัวการย่อมมีสิทธิดังต่อไปนี้^(๓๕)

๑. สิทธิที่จะได้รับการบอกกล่าวจากผู้จัดการว่ามีการจัดการงานนอกสิ่ง และสิทธิที่จะวินิจฉัยสั่งการผู้จัดการ ตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๙
๒. สิทธิเรียกให้ผู้จัดการแถลงบัญชี ตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๙ ประกอบ ม. ๘๐๙
๓. สิทธิเรียกให้ผู้จัดการโอนทรัพย์สินที่ได้มาจากการจัดการงานให้แก่ตัวการ ตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๙ ประกอบ ม. ๘๑๐

(๓๓) ศนันทกรณ โสคติพันธ์, ๒๕๕๓: ๓๙๓-๓๙๔.

(๓๔) ศนันทกรณ โสคติพันธ์, ๒๕๕๓: ๓๙๔.

(๓๕) ศนันทกรณ โสคติพันธ์, ๒๕๕๓: ๓๙๔-๓๙๕.

๔. สิทธิเรียกให้ผู้จัดการชำระดอกเบี้ยเมื่อเอาเงินของตัวการไปใช้ส่วนตัว ตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๙ ประกอบ ม. ๘๑๑
๕. สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน ตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๖ และ ๔๐๐

ฎ. บางฉบับเกี่ยวกับ
การจัดการงานนอกสั่ง

#	เลขที่	ใจความ
๑	๑๕๕๐/ ๒๔๗๙	<p>โจทก์ฟ้องว่า โจทก์เป็นบุตรของนางตั้งถั่ว และเป็นผู้พิทักษ์ของนางตั้งถั่ว และโจทก์ยังเป็นมารดาของจำเลย จำเลยนำเงินฝากไว้กับนางตั้งถั่วผู้เป็นยายหลายคราวรวมสี่พันเก้าร้อยบาท เพื่อให้นางนำไปหาผลประโยชน์ต่าง ๆ นางตั้งถั่วจึงเอาเงินเหล่านี้ออกให้เขาๆ และใน พ.ศ. ๒๔๗๕ นางตั้งถั่วก็เอาเงินดังกล่าวไปซื้อที่ดินพิพาทเป็นราคาแปดพันบาท ที่ดินพิพาทนี้ไม่มีหนังสือสำคัญ มีแต่หนังสือสัญญาซื้อขายเท่านั้น หลังซื้อได้ประมาณหนึ่งเดือน จำเลยก็เข้าครอบครองโดยปลูกเรือนลงในที่ดินพิพาท และยังสร้างห้องแถวขึ้นที่หน้าบ้านอีก โจทก์เห็นว่า นางตั้งถั่วยืมมารดาโจทก์เป็นผู้ซื้อที่ดิน จำเลยเป็นแต่ผู้อาศัย จึงฟ้องขับไล่จำเลย และแม้จะฟังว่า นางตั้งถั่วเป็นผู้แทนจำเลยในการจัดซื้อที่ดินพิพาท แต่จำเลยก็ไม่ได้ทำหนังสือตั้งนางตั้งถั่วเป็นตัวแทนแต่ประการใด</p> <p>ศาลฎีกาเห็นว่า การที่นางตั้งถั่วนำเงินของจำเลยไปซื้อที่ดินข้างต้นก็เพื่อประโยชน์ของจำเลย เป็นลักษณะจัดการงานนอกสั่ง ไม่ใช่กระผิดตัวแทนตามสัญญาตั้งแทน จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่า การตั้งตัวแทนจะต้องทำเป็นหนังสือหรือไม่ เมื่อจำเลยรับเอาที่ดินมาครอบครองแล้วฉะนี้ จำเลยจึงเป็นเจ้าของสิทธิครอบครองที่ดิน ไม่ใช่นางตั้งถั่วอีกต่อไป โจทก์ไม่มีสิทธิจะฟ้องขับไล่จำเลยได้ ให้ยกฟ้องโจทก์</p>
๒	๑๐๔๒/ ๒๕๑๘	<p>โจทก์ฟ้องว่า โจทก์รับประกันภัยค้ำจุนรถยนต์ของจำเลยคันหมายเลขทะเบียน น.ม. ๐๓๖๒๐ มีข้อตกลงในกรมธรรม์ประกันภัย ข้อ ๕ ว่า โจทก์จะใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกรายหนึ่ง ๆ ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท แต่เมื่อรวมแล้วไม่เกินห้าหมื่นบาท ระหว่างอายุสัญญาประกันภัย รถยนต์จำเลยชนกับรถยนต์คันหมายเลขทะเบียน น.บ. ๐๔๓๒๐ ซึ่งจำเลยจะต้องรับผิดชอบ โจทก์ได้ซ่อมรถยนต์คันถูกชน สิ้นเงินไปสองหมื่นห้าพันบาท ขอให้ศาลพิพากษาบังคับจำเลยใช้เงินจำนวนนี้แก่โจทก์พร้อมด้วยดอกเบี้ย</p> <p>ศาลชั้นต้นตรวจคำฟ้องแล้วมีคำสั่งว่า ป.พ.พ. ม. ๘๘๗ ว. ๒ บัญญัติว่า ค่าสินไหมทดแทนที่บุคคลผู้ต้องเสียหายขอที่จะได้รับจากผู้รับประกันภัยโดยตรง หากอาจจะคิดเกินไปกว่าจำนวนอันผู้รับประกันภัยจะพึงต้องใช้ตามสัญญานั้นได้ไม่ จึงเป็นเรื่องที่โจทก์กระทำไปตามลำพังเอง จะให้จำเลยรับผิดชอบต่อโจทก์หาได้ไม่ ให้ยกฟ้องโจทก์ โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน</p> <p>โจทก์ฎีกาปัญหาว่า โจทก์มีสิทธิฟ้องเรียกเงินค่าซ่อมรถยนต์ส่วนที่เกิดจากความรับผิดชอบของตนจากจำเลยหรือไม่</p> <p>ศาลฎีกาเห็นว่า สำหรับเงินค่าซ่อมรถยนต์จำนวนที่ยังขาด เมื่อมีข้อสัญญาในกรมธรรม์ประกันภัยจำกัดความรับผิดชอบของโจทก์ไว้เพียงหนึ่งหมื่นบาท โจทก์ก็ไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะจ่ายเงินค่าซ่อมรถยนต์ให้ผู้ต้องเสียหายเกินกว่าความรับผิดชอบของตน แต่เมื่อจ่ายไปตามฟ้องแล้ว แม้จำเลยจะไม่ได้มอบหมายให้จัดการแทนก็ตาม ย่อมเป็นผลทำให้หนี้เงินค่าซ่อมรถยนต์จำนวนที่ยังขาด</p>

#	เลขที่	ใจความ
		ระงับไป และจำเลยหลุดพ้นความรับผิดชอบผู้ต้องเสียหาย จึงอาจสมประโยชน์ของจำเลยซึ่งเป็นตัวการ เพราะต้องตามประสงค์อันแท้จริงของตัวการ หรือต้องตามความประสงค์ตามที่ฟังจะสันนิษฐานได้ กรณีตามฟ้องจึงเป็นเรื่องจัดการงานนอกสั่งซึ่งอาจจะก่อให้เกิดหนี้ เป็นหนี้ที่ผูกพันจำเลยให้ต้องชดใช้เงินจำนวนที่โจทก์ทศรองจ่ายเพื่อจัดการงานให้จำเลยไป ตามความใน ป.พ.พ. ม. ๔๐๑ โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องจำเลย ขอบที่จะรับฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณาต่อไป พิพากษาให้ยกคำสั่งและคำพิพากษาของศาลล่างทั้งสอง และให้ศาลชั้นต้นรับฟ้องโจทก์ไว้ดำเนินการพิจารณาต่อไป
๓	๑๐๔๑/ ๒๕๒๓	การที่โจทก์ชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอกแทนจำเลยไปนั้น แม้จำเลยจะไม่ได้มอบหมายให้จัดการชำระหนี้แทนก็ตาม แต่ก็เป็นผลทำให้หนี้ของจำเลยระงับไป จำเลยหลุดพ้นความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก และอาจนำรถเข้าวิ่งร่วมกับบุคคลภายนอกได้ตามข้อตกลงต่อไป เช่นนี้ เป็นการสมประโยชน์ของจำเลยซึ่งเป็นตัวการ เพราะต้องตามประสงค์อันแท้จริงของตัวการ หรือต้องตามความประสงค์ตามที่ฟังจะสันนิษฐานได้ กรณีจึงเป็นเรื่องจัดการงานนอกสั่ง โจทก์จึงมีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยชดใช้เงินที่ออกทศรองคืนได้ตาม ป.พ.พ. ม. ๔๐๑
๔	๑๕๙๐/ ๒๕๓๑	ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า นายมูล ดงดอย ผู้ตายมีบุตรห้าคน คือ นางตุ้ย กุยก่า, นางเพ็ญศรี ใจคำ, นางปิ่น แสนคำลือ, นายปิ่น ดงดอย และจำเลย ส่วนโจทก์เป็นบุตรของนางป้อ เพียรจิต น้องสาวของนายมูลผู้ตาย เมื่อนายมูลถึงแก่ความตาย โจทก์ซึ่งมิใช่ทายาทของผู้ตายได้เข้าเป็นผู้จัดการทำศพ ในกรณีนี้ บุตรทั้งห้าคนของผู้ตายที่ไปในงานศพนี้โดยตลอดมิได้ทักท้วง หลังจากทำศพผู้ตายแล้ว บุตรทั้งห้าคนของผู้ตายปรึกษากันจะชดใช้ค่าทำศพของผู้ตายจำนวนหนึ่งให้แก่โจทก์ ซึ่งน้อยกว่าที่โจทก์เรียกร้อง โจทก์ไม่ยอม ประเด็นที่จะวินิจฉัยมีว่า โจทก์มีอำนาจฟ้องเรียกเงินค่าจัดการทำศพของผู้ตายหรือไม่ ได้ความว่า บุตรทุกคนของผู้ตายไปในงานศพของผู้ตายหลังจากโจทก์เริ่มจัดการทำศพของผู้ตายแล้ว โดยผู้ตายหรือศาลมิได้ตั้งโจทก์เป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายหรือตั้งโจทก์เป็นผู้จัดการทำศพผู้ตาย ทั้งไม่ได้ความว่า บุตรของผู้ตายทั้งห้าคนซึ่งเป็นทายาทได้มอบหมายโดยชัดแจ้งตั้งให้โจทก์เป็นผู้จัดการทำศพของผู้ตาย ตามความใน ป.พ.พ. ม. ๑๖๔๙ หากแต่เป็นเรื่องโจทก์ซึ่งมิใช่ทายาทของผู้ตายเข้าไปจัดการทำศพของผู้ตายโดยสมัครใจเอง อันเป็นการกระทำในหน้าที่ทางศีลธรรมและความเป็นญาติ เนื่องจากโจทก์ได้รับที่ดินจากผู้ตายมาหนึ่งแปลง แม้จะได้ความต่อไปอีกว่า ระหว่างทำศพผู้ตาย บุตรผู้ตายซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมมิได้ทักท้วงก็ดี และหลังจากทำศพแล้ว บุตรผู้ตายทั้งห้าคนปรึกษาจะจ่ายเงินค่าทำศพให้โจทก์ส่วนหนึ่งก็ดี ก็ไม่พอ ฟังว่า ทายาทของผู้ตายมอบหมายตั้งโจทก์เป็นผู้จัดการทำศพรายนี้โดยปริยาย โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องเรียกค่าจัดการทำศพที่โจทก์จ่ายไปจากกองมรดกของผู้ตายตามนัย ป.พ.พ. ม. ๑๖๔๙ ที่โจทก์ฎีกาว่า ถึงแม้จะฟังว่าการกระทำของโจทก์เป็นการเข้าทำกิจการแทนผู้อื่นโดยเขามิได้ว่าขานวานใช้ ก็เป็นการจัดการงานนอกสั่ง ซึ่งสมประโยชน์ของตัวการ โจทก์มีสิทธิเรียกเงินคืนตาม ป.พ.พ. ม. ๔๐๑ นั้น เป็นการนอกประเด็นจากคำฟ้องของโจทก์ ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย ศาลอุทธรณ์พิพากษาชอบแล้ว ฎีกาโจทก์ฟังไม่ขึ้น

#	เลขที่	ใจความ
๕	๑๙๒๙/ ๒๕๓๙	<p>โจทก์ (กรมตำรวจ) ฟ้องว่า กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดศรีสะเกษ เป็นส่วนราชการของโจทก์ มีจำเลยที่ ๑ (พันตำรวจเอก นิพนธ์ สันตพงษ์) เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการตำรวจในจังหวัดศรีสะเกษ และมีหน้าที่บริหารงบประมาณรายจ่ายที่โจทก์จัดสรรมาให้เพื่อจัดซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นแทนโจทก์ ส่วนจำเลยที่ ๒ ทำหน้าที่พลาธิการ มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์รวมทั้งน้ำมันหล่อลื่นและน้ำมันเชื้อเพลิงโดยเสนอขอให้จำเลยที่ ๑ อนุมัติ และมีหน้าที่ควบคุมให้จำเลยที่ ๓ จัดทำบันทึกการเลิกจ่ายน้ำมันหล่อลื่น</p> <p>จำเลยที่ ๑ จัดซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นจากห้างหุ้นส่วนจำกัดวิสมหมายครบถ้วนตามจำนวนเงินงบประมาณประจำปี ๒๕๒๖ แล้ว แต่ยังไม่ส่งซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นในนามของโจทก์เพิ่มอีกสองร้อยเก้าสิบแปดครั้ง เป็นเงินหนึ่งล้านเก้าหมื่นแปดพันเก้าร้อยเก้าสิบสามบาทแปดสิบสามสตางค์ โดยไม่ได้รับอนุมัติจากโจทก์ เป็นการกระทำโดยปราศจากอำนาจ ขัดกับความประสงค์อันแท้จริงของโจทก์ เป็นเหตุให้โจทก์ต้องชำระค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่น พร้อมดอกเบี้ย ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าทนายความ รวมเป็นเงินหนึ่งล้านสองแสนสองหมื่นหกพันสี่ร้อยเจ็ดสิบสี่บาท สิบสี่สตางค์ ให้แก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดวิสมหมาย</p> <p>โจทก์ขอให้จำเลยทั้งสองร่วมกันใช้เงินแก่โจทก์จำนวนหนึ่งล้านสองแสนสองหมื่นหกพันสี่ร้อยเจ็ดสิบสี่บาท สิบสี่สตางค์ พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี นับแต่วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๓๐ จนกว่าจะชำระเสร็จ</p> <p>จำเลยให้การว่า น้ำมันเชื้อเพลิงนั้นต้องซื้อเมื่อได้รับเงินจัดสรรมาแล้วค่อยเบิกจ่ายใช้หนี้ให้แก่ผู้ขาย หากได้มาไม่พอจะชำระทุกส่วน ก็ติดค้างชำระส่วนที่เหลือ แล้วขอซื้อเชื้อเพลิงอีก จนกว่าจะได้รับเงินจัดสรรงวดต่อไป ปฏิบัติเช่นนี้มาโดยตลอดโดยไม่ต้องขออนุมัติจากโจทก์ เพราะจำเลยเป็นตัวแทนโจทก์ในการบริหารงานของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดศรีสะเกษ จำเลยกระทำไปเพื่อมิให้มีการปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องใช้รถยนต์หยุดชะงัก การที่โจทก์ต้องชำระหนี้ค่าน้ำมันแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดวิสมหมายตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นมิใช่ความผิดของจำเลยขอให้ยกฟ้อง</p> <p>ในชั้นฎีกา ปัญหาที่ศาลฎีกาวินิจฉัยมีว่า จำเลยจะต้องรับผิดชอบตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๖ หรือไม่</p> <p>โจทก์ฎีกาในข้อนี้ว่า เมื่อจำเลยที่ ๑ ได้รับเงินงบประมาณมาแล้ว จำเลยที่ ๑ จะตั้งกรรมการพิจารณาว่า จะจัดสรรเงินนั้นไปจ่ายในส่วนใดบ้าง แล้วเสนอไปยังกองบังคับการตามขั้นตอนจนถึงโจทก์ เมื่อใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ได้รับอนุมัติหมดแล้ว จะไปก่อนนี้ผูกพันภายในปีงบประมาณไม่ได้ หากงบประมาณไม่พอ ต้องทำเรื่องของงบประมาณเพิ่มเติมเสนอผู้บังคับบัญชาไปตามลำดับชั้น การที่จำเลยที่ ๑ ก่อนนี้ผูกพันค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นในปีงบประมาณ ๒๕๒๖ จำนวนหนึ่งล้านเก้าหมื่นแปดพันเก้าร้อยเก้าสิบสามบาทแปดสิบสามสตางค์ โดยไม่ได้ของงบประมาณเพิ่มเติมจากโจทก์ก่อน เป็นการเข้าจัดการอันเป็นการขัดความประสงค์อันแท้จริงของโจทก์ หรือขัดกับความประสงค์ตามที่พึงสันนิษฐานได้ จำเลยต้องชี้คำสันนิษฐานใหม่ทดแทนให้แก่โจทก์สำหรับความเสียหายอันเกิดจากการที่ได้จัดการนั้น</p> <p>ศาลฎีกาเห็นว่า กรณีตาม ป.พ.พ. ม. ๓๙๖ ต้องเป็นการที่ผู้จัดการได้เข้าจัดการอันเป็นการขัดความประสงค์อันแท้จริงของตัวการ หรือขัดกับความประสงค์ที่พึงสันนิษฐานได้ ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่แล้วหรือน่าจะรู้ว่า ตัวการไม่ประสงค์เช่นนั้น แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า น้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นที่จำเลยที่ ๑ จัดซื้อจากห้างหุ้นส่วนจำกัดวิสมหมายนั้น จำเลยที่ ๑ ในฐานะผู้กำกับ</p>

#	เลขที่	ใจความ
		<p>ตำรวจภูธรจังหวัดศรีสะเกษ ได้สั่งซื้อไปใช้ในราชการของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของโจทก์ และทางจังหวัดศรีสะเกษก็เคยมีหนังสือแจ้งให้โจทก์จัดสรรงบประมาณเพื่อนำไปชำระหนี้ให้แก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดวิสมหมาย แต่โจทก์ไม่ได้ดำเนินการใด ๆ อันนี้ปรากฏว่า ก่อนหน้านั้น กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดศรีสะเกษก็เคยเป็นหนี้ห้างหุ้นส่วนจำกัดวิสมหมายหลายครั้ง เมื่อทางจังหวัดศรีสะเกษรายงานเรื่องไปให้โจทก์ทราบ โจทก์ก็จัดสรรงบประมาณไปชำระหนี้ทุกครั้ง ดังนี้ แม้จำเลยที่ ๑ จะจัดซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นจากห้างหุ้นส่วนจำกัดวิสมหมายหลังจากหมดงบประมาณที่โจทก์จัดสรรมาให้ในปีงบประมาณ ๒๕๒๖ แล้วก็ตาม แต่ก็เป็นการจัดซื้อมาเพื่อใช้ในราชการของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดศรีสะเกษตามที่เคยปฏิบัติมา และโจทก์เองก็รับรู้และยอมรับข้อปฏิบัติดังกล่าว กรณีจึงเป็นเรื่องที่จำเลยที่ ๑ ทำไปตามอำนาจหน้าที่ในฐานะผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีหน้าที่บริหารงานของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดศรีสะเกษแทนโจทก์ หากใช้ทำไปโดยขัดกับความประสงค์อันแท้จริงของโจทก์ดังที่โจทก์กล่าวอ้างไม่ จำเลยที่ ๑ จึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์</p> <p style="text-align: center;">ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ วินิจฉัยนั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วย พิพากษายืน</p>

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ♥ จิต เศรษฐบุตร. (๒๕๕๔). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้*. (พิมพ์ครั้งที่ ๒๐). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ISBN 9789744665577.
- ♥ ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๕๑.๐๒.๐๗). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <<http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp>>. (เข้าถึงเมื่อ: ๒๕๕๖.๐๒.๑๔).
- ♥ _____. (ม.ป.ป.). *ศัพท์บัญญัติราชบัณฑิตยสถาน*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <<http://rirs3.royin.go.th/coinages/webcoinage.php>>. (เข้าถึงเมื่อ: ๒๕๕๖.๐๒.๑๔).
- ♥ ศาลฎีกา. (๒๕๕๐.๐๑.๒๖). *ระบบสืบค้นคำพิพากษาและคำสั่งคำร้องศาลฎีกา*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <<http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>>. (เข้าถึงเมื่อ: ๒๕๕๖.๐๒.๑๔).
- ♥ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์. (๒๕๕๓). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิดควรได้*. (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. ISBN: 9789742889029.
- ♥ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (๒๕๕๑, ๑๐ มีนาคม). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <<http://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%bb03/%bb03-20-9999-update.pdf>>. (เข้าถึงเมื่อ: ๒๕๕๖.๐๒.๑๔).
- ♥ สำนักงานศาลยุติธรรม. (ม.ป.ป.). *คำพิพากษาศาลฎีกา (ปี ๒๕๓๐ ถึงปัจจุบัน)*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.library.coj.go.th/Eb_Sentence/Sentence0.html>. (เข้าถึงเมื่อ: ๒๕๕๖.๐๒.๑๔).

ภาษาต่างประเทศ

- ♥ J.A. Crook. (1984). *Law and Life of Rome, 90 B.c.–a.d. 212*. Ithaca, New York: Cornell University Press. ISBN: 9780801492730.
- ♥ Kamol Sandhikshetrin. (2007). *The Civil and Commercial Code, Books I-VI, and Glossary. (8th edition)*. Bangkok: Nitibannakan. ISBN 978-974-44-7349-3.

- ♥ Langenscheidt Translation Service. (2010). *Bürgerliches Gesetzbuch*. [Online]. Available: <<http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html>>. (Accessed: 2013.02.14).

- ♥ _____ . (2011). *The German Civil Code*. [Online]. Available: <http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/>. (Accessed: 2013.02.14).

- ♥ Legifrance. (2011). *The French Civil Code*. [Online]. Available: <<http://195.83.177.9/code/liste.phtml?lang=uk&c=22>>. (Accessed: 2013.02.14).

- ♥ _____ . (2011.09.01). *Code civil des français*. [En ligne]. Disponible: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=0B318A7293B7A6AB671B8A2491FB55A2.tpdjo17v_2?idSectionTA=LEGISCTA000006136539&cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20111213 >. (Accédé: 2013.02.14).

- ♥ Leland H. Ayres & Robert E. Landry. (1988.09). “The Distinction Between Negotior um Gestio and Mandate”. *Louisiana Law Review*, (Vol. 49, No. 1). [Online]. Available: <<http://digitalcommons.law.lsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5143&context=lalrev>>. (Accessed: 2013.02.14).

- ♥ Ministry of Justice of Japan. (2011). *The Japanese Civil Code*. [Online]. Available: *Parts 1-3* <<http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?ft=2&re=02&dn=1&yo=civil+code&x=0&y=0&ky=&page=3>>, *Parts 4-5* <<http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?ft=2&re=02&dn=1&yo=civil+code&x=0&y=0&ky=&page=4>>. (Accessed: 2013.02.14).

- ♥ W. W. Buckland & Arnold D. McNair. (1952). *Roman Law and Common Law*. London: Cambridge University Press. [Online]. Available: <http://ebooks.cambridge.org/chapter.jsf?bid=CBO9780511561061&cid=CBO9780511561061A085>. (Accessed: 2013.02.14).

th.wikibooks.org
/wiki/awsa

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ • 14 February 2013

